

Kymenlaakson liiton lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamiseksi

Kymenlaakson liitto kiittää eduskunnan ympäristövaliokuntaa lausuntopyynnöstä. Kymenlaakson liitto on lausunut luonnonsuojelulain uudistuksesta 3.9.2021 ja katsoo, että tuolloin esiin nostetut seikat ovat edelleen ajankohtaisia.

1 luku Yleiset säännökset

Kymenlaakson liitto pitää hyvänä, että Suomi sopeuttaa lainsäädäntönsä globaalien tavoitteiden sekä EU:n linjausten mukaiseksi. Kymenlaakson liitto pitää Luonnonsuojelulain tavoitteita kannatettavina (1 §).

Kymenlaakson liitto pitää kuitenkin ongelmallisena, ettei hallituksen esityksessä tunnisteta maakunnan liittojen ja maakuntakaavoituksen roolia luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa ja luonnonsuojelun tavoitteiden edistämisessä. Maakuntatasolla edistetään luonnon monimuotoisuutta ja luonnonsuojelun tavoitteiden toteutumista aluesuunnittelun ja -kehityksen instrumenteilla sekä strategia- ja selvitystasolla. Lisäksi maakunnan liitoilla on toimivia yhteistyöverkostoja, joiden avulla voidaan edistää sidosryhmäyhteistyötä, toimenpiteiden vaikuttavuutta sekä tavoitteiden jalkautumista. Kymenlaakson liitto katsoo, että luonnonsuojelulaissa tulisi tunnistaa maakuntaliittojen rooli kestävän kehityksen edistäjänä ja toimenpiteiden täytäntöönpanon tahona.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Kymenlaakson liitto katsoo, että maakuntakaavoitus on yksi keskeisimpiä työkaluja luonnon monimuotoisuuden edistämisessä ja ekologisten yhteyksien kehittämisessä. Kymenlaakson liitto näkee tarpeelliseksi lisätä maininta maakuntien liitoista yhtenä luonnonsuojelulain mukaisista toimijoista.

Maakunnan liittojen viranomaisvastuu liittyy maankäyttö- ja rakennuslakiin sekä lakiin alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista. MRL:n mukaisissa maakuntakaavan sisältövaatimuksissa korostuu mm. luonnonarvojen vaaliminen ja alueidenkäytön ekologinen kestävyys. Maakunnan liiton tehtäväksi laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista on määriteltä: "vastaa alueellisten laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristöä koskevien suunnitelmien osalta suunnitteluprosessin käynnistämisestä, siihen liittyvän yhteistyön johtamisesta ja kyseisen suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa".

Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että maakuntakaavan merkitys luonnonsuojelulle ja monimuotoisuuden edistämiseksi on erityisen keskeinen ilmastomuutokseen sopeutumisen ja siniviherverkoston kehittämisen näkökulmasta. Ekologiset yhteydet ovat keskeinen edellytys sille, että eliöt voivat sopeutua muuttuvaan ilmastoon. Alueellinen tarkastelutaso on edellytys sille, että ekologiaa yhteyksiä voidaan kehittää johdonmukaisesti.

Merialuesuunnittelu on maakuntien lakisääteinen tehtävä, ja se on tärkeä työkalu merialueiden luonnonsuojelun edistämiseksi. Myös tästä syystä maakuntaliittojen rooli luonnonsuojeluviranomaisena tulisi tunnistaa LSL-uudistuksessa.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Kymenlaakson liitto pitää hyvänä, että alueellinen biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelma on mainittu osana luonnonsuojelua. 13 §:ssä on todettu, että, kunkin ELY-keskuksen alueella "asiaa voidaan käsitellä alueen valtion viranomaisten, kuntien, maakuntaliittojen, maanomistajien ja elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja muun kansalaisyhteiskunnan kanssa alueen omista lähtökohdista käytettävissä olevien voimavarojen puitteissa" ja että "toimeenpanosuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus alueen keskeisten toimijoiden kanssa" Tarvittaessa maakuntien liitot voisivat myös toimia vetovastuutahona tai strategioiden ja toimintasuunnitelmien laatijoina. Maakunnan liittojen sidosryhmäverkosto ja maakuntatason poliittinen käsittely voisi lisätä merkittävästi toimenpiteiden hyväksyttävyyttä ja vaikuttavuutta. Lisäksi tämä mahdollistaisi alueellisten biodiversiteettistrategioiden laatimisen myös tilanteissa, joissa alueen ELY-keskuksen resurssit eivät salli alueellisen monimuotoisuusohjelman laatimista.

Kymenlaakson liitto pitää hyvänä kirjauksena sitä, että biodiversiteettistrategia ja toimintaohjelma tulee perustua parhaaseen mahdolliseen tietoon. Tämä lisää entisestään avoimen tiedonvaihdon sekä tietojen ajantasaisuuden ja oikeellisuuden tärkeyttä. Lisäksi ympäristöministeriöiden ja muiden toimivaltaisten viranomaisten velvoite järjestää luonnonvaraisten eliölajien ja luontotyyppien levinneisyyden, esiintymisen ja runsauden seuranta on tärkeä kirjaus, joka mahdollistaa niiden huomioimisen osana alueidenkäytön suunnittelua. Etenkin luontotyyppien osalta seuranta on vielä vähäistä, mutta tietoa tarvitaan pikaisesti, jotta voidaan edesauttaa luontotyyppien ekologista kytkeytyvyyttä.

Kohdassa 17 § Osallistuminen ja vuorovaikutus on hyvin tuotu esiin eri näkökulmat (taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset näkökohdat sekä alueelliset ja paikalliset erityispiirteet), joiden kautta luonnonsuojelusuunnittelua tehdään. Tämän osalta on tärkeää osallistaa maakuntaliitot luonnonsuojelusuunnittelun jo alkuvaiheessa tuomaan paikallisia ja alueellisia näkökulmia osaksi laajempaa suunnittelua.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Kymenlaakson liitto pitää hyvänä, että tukea voi hakea kehitys- ja tutkimustyöhön (20 § Avustus luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon edistämiseen). Tuen myöntämisessä tulisi huomioida myös näkökulmana ennakointi, jolla voitaisiin varautua muutoksiin ympäristössä ja mahdollisesti pienentää ennallistamisen ja kunnostustoimenpiteiden kustannuksia. Tuki on tärkeä alueellisten biodiversiteettistrategioiden toimeenpanossa, ja sitä voisi hyödyntää mm. suojeltujen luontotyyppien kartoituksessa sekä enakoivassa suojelutyössä.

Monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen -luvun lisäksi lakiehdotuksen vaikutuksia arvioivassa luvussa 4.2 pääasialliset vaikutukset mainitaan, että ”luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämiseksi tarkoitetut tuet ja avustukset mahdollistaisivat myös kuntien hankkeiden rahoittamista, millä voitaisiin kannustaa sekä vahvistaa kuntien edellytyksiä ja osallistumista luonnon monimuotoisuutta edistäviin paikallisesti merkittäviin toimiin.” Kymenlaakson liitto huomauttaa, että myös tässä yhteydessä maakuntien liitot tulisi tunnistaa osana luonnon monimuotoisuuden suojelun toimijoita. Tukia tulisi olla mahdollista hakea myös alueellisiin selvityksiin, joita voisivat olla mm. ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tai siniviherverkostoon ja luontotyyppien kytkeytyneisyyteen liittyvät selvitykset, tai muut alueellista näkökulmaa edellyttävät selvitykset.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Kymenlaakson liitto pitää hyvänä, että luontotyyppien suojelun osalta on huomioitu maakuntakaavoituksen merkitys. Lakiluonnoksen 65 §:ssä kohdan uhanalaisten luontotyyppien huomioon ottamisesta MRL:n mukaisten kaavojen kohdalla tulkinnanvaraisuutta tulisi vähentää tarkentamalla kuinka eri kaavatasoilla suojellut luontotyypit tulisi huomioida. Maakuntakaavan luonne yleispiirteisenä suunnitelmana ei sovellu kovin pienipiirteisten alueiden esittämiseen. MRL 31 § Maakuntakaavan sisältövaatimukset pykälässä on määrätty sisältövaatimuksista: ”otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää”.

Luontotyyppien suojelun huomioiminen maakuntakaavassa edellyttää kattavaa tietoa suojeltavista luontotyypeistä ja niiden sijainneista. Näin ollen tarvitaan valtakunnallista ja paikallista tietoa eri luontotyypeistä, joka on helposti eri toimijoiden saatavissa.

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

Kymenlaakson liitto pitää hyvänä lakiesitykseen tehtyä termimuutosta maisema-alueesta maisemanhoitoalueeksi. Muutos selkeyttää luonnonsuojelulain tarkoittamien

maisemanhoitoalueiden ja valtioneuvoston päätöksen mukaisten valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden eroa.

11 luku Vapaaehtoinen ekologinen kompensatio

Kymenlaakson liitto suhtautuu myönteisesti ekologisen kompensaation säännösesitykseen.

Kymenlaakson liitto pitää tärkeänä, että ekologinen kompensatio on viimesijainen keino, kun haittoja ei voida estää tai lieventää. On tärkeää, että viranomaisvarmennus takaa tuotettavien luonnonarvojen yhteismitallisuuden, käytettävyyden ennakkollisena hyvityksenä poikkeuslupamenettelyssä ja toiminnan luotettavuuden niin toimintaan osallistuville kuin kansalaisyhteiskunnalle ja hälventää kompensatiotoimintaan usein liitettyä viherpesun leimaa. Em. syystä myös kompensatiosäännösten asteittainen voimaantulo on perusteltua.

Kymenlaakson liitto katsoo, että luonnonsuojelulain uusi kompensatiotyökalu lisää suunnitteluprosessien kestävän kehityksen mukaista vastuullista joustavuutta.

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Kymenlaakson liitto pitää tärkeänä, että maakuntien liitoilla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Lakiluonnoksen 120 §:n luonnonsuojelun tietojärjestelmään tallennettavat tiedot olisi hyvä täsmentää kuntien ja maakuntaliittojen osalta niitä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja, joita kuntien ja maakuntaliittojen tulee mahdollisuuksien mukaan toimittaa.

Huomioid muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin:

Kymenlaakson liitto toteaa, että kansainvälisen ja kansallisen tason vaatimukset esim. ilmastonmuutoksen, hiilineutraalisuuden ja biodiversiteetin suojelun tavoitteiden osalta kiristyvät, mutta maakuntakaavan roolia kestävän kehityksen ja luonnonvarojen kestävän käytön yhteensovittajana ei tunnisteta hallituksen esityksessä.

Lisäksi Kymenlaakson liitto toteaa, että luonnonsuojelulaissa tulisi kieltää malminetsintä kaikilla luonnonsuojelualueilla.